

No:
Date:

بۆ / سەرۆکایهتی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

بابەت / راپۆرتی ئه‌باره‌ی پرۆژه یاسای کێرکی

لیژنەی کاروباری یاسایی له رۆژی ٩/خه‌رمانان/٢٧١١ ی کوردی به‌رامبه‌ر به رۆژی ٣١/٧/٢٠١١ ی زایینی کۆبووه‌وه بۆ لیکۆلینه‌وه له یاسای (کێرکی له هه‌ریمی کوردستان-عێراق) که له‌لایه‌ن ژماره‌ی یاسایی ئەندامانی پەرله‌مانه‌وه پێشکەش کراوه و دواى خویندنه‌وه‌ی یه‌که‌می له پەرله‌مان له دانیشتنی ئاسایی ژماره (١٠) ی رۆژی ١٧/١١/٢٠٠٩ بۆ لیژنه‌که‌مان هاتوه‌وه و دواى وتووێژ و تاوتوی کردنی ، لیژنه گه‌یشته ئەمانه‌ی خواره‌وه :

یه‌که‌م :

یاسا‌که‌ناوبه‌ری به (یاسای کێرکی و قه‌ده‌غه‌کردنی کاری قۆرخکردن له هه‌ریمی کوردستان-عێراق) چونکه قه‌ده‌غه‌کردنی قۆرخکردن ده‌رفه‌ت له‌به‌رده‌م کێرکی ئازاد و پاک و پاراستنی به‌کاربه‌ر و رێکخه‌ستی ئابووری کۆمه‌لگا فه‌راهه‌م ده‌کات.

دووه‌م :

لادانی مادده‌ی یه‌که‌م ، چونکه زیاده و زنجیره‌ی مادده‌کان به‌و پێیه‌ راست بکریته‌وه و گۆرینی زنجیره‌ی بره‌گه‌کان له ژماره‌وه بۆ نووسین و گرتنه‌به‌ری هه‌مان شیواز که له داره‌شتنی یاساکان له پەرله‌مانی کوردستان په‌یره‌وه کراوه.

سێیه‌م :

لیژنه پێشناز ده‌کات یاسا‌که به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه دابڕێژرێته‌وه :

یاسای کێرکی و قه‌ده‌غه‌کردنی کاری قۆرخکردن له هه‌ریمی کوردستان-عێراق

ژماره () ی سائی ٢٠١٢

مادده‌ی (١) :

مه‌به‌ست له‌م زاراوه و ده‌سته‌واژانه‌ی خواره‌وه مانا‌کانی به‌رامبه‌ریانه بۆ مه‌به‌ستی ئه‌م یاسایه :

یه کهم: هه ریم : هه ریمی کوردستان-عیراق.

دووهم: - وزارت : وهزارهتی بازرگانی و پیشه سازی له هه ریمدا.

سیهم: - وهزیر: وهزیری بازرگانی و پیشه سازی له هه ریمدا.

چوارهم: - کپیرکی: ئه وه رکه ی پیشکەش ده کری له کاتی چالاکی و په ره پیدانی ئابووری.

پینجهم: - قورخکردن: هه ر کار ، یا ریککه وتینک که له که سیکه وه یان زیاتر سروشتی یا مه عنه وی

ده رچوو بی یان له وانه ی که وتبته ئیوانیان بو دست به سه رداگرتنی نرخ له بازاردا یا خود کوالیتی

کالا و خزمه تگوزاری که ده بنه مایه ی زیان که یاندن به کومه لگا.

شه شه م: - بازار: ئه وه ناوچه یه که به ره مه پین و به کار بهر به یه که ده گه یه نی بو گریدانی گریه ندی

بازرگانی له باره ی کالایه کی دیاریکراوه وه و بازاریش به ناچاری به سنووری جوگرافی

دیاریکراوه وه بو مه بهستی ئه م یاسایه نابه ستریته وه.

حه وته م: - ئه نجومه ن: ئه نجومه نی پاراستنی کپیرکی و قه ده غه کردنی ئه نجامدانی قورخکردن.

مادده ی (۲):

ئامانجی ئه م یاسایه ریکخستنی کپیرکی و قه ده غه کردنی ئه نجامدانی قورخکردنه که زیان به کومه لگا

ده گه یه نی.

مادده ی (۳):

یه کهم: حوکمه کانی ئه م یاسایه له سه ر چالاکیه کانی به ره مه پینان و بازرگانی و خزمه تگوزاری پیاده

ده کرین که که سی سروشتی و مه عنه وی له ناو هه ریمدا پیی هه لده ستن ، هه روه ها حوکمه کانی هه ر

چالاکیه کی ئابووری که له ده ره وه ی هه ریمدا ئه نجامده درین ده گریته وه وه هه مان ئه نجامی ناوخۆ

ده گریته خو.

دووهم: ئه وه بریارانه ی که وهزارهت ده ریان ده چوینی له حوکمی برگی (یه کهم) له م مادده یه دا

به ده ر ده کرین له باره ی سنوور دانان بو نرخی کالاکان و خزمه تگوزاریه بنه ره تیه کان ئه وه ش له بهر

هاتنه پیشه وه ی باریکی به ده ر کراوی له ناکاو بو ئه وه ماوه یه که باره ناو براوه که ده خوازی و به

ره زامه ندی ئه نجومه نی وهزیران ده بی.

ماددهى (۴):

ئەنجومەنىك لە ھەزارەت پيىكىدى پيى دەگوتري (ئەنجومەنى پاراستنى كيپرکى و قەدەغە کردنى ئەنجامدانى كارى قورخکردن) و بريکاري و ھەزارەتى کاروبارى بازرگانى بەرپۆھى دەبات و لەمانە پيىكىدى:

يەكەم: ئەندامان بە پلەى (بەرپۆھەرى گشتى) نوینەرايەتى ئەم لایەنانە دەکەن:

۱- ھەزارەتى ناوھۆ.

۲- ھەزارەتى گواستەھو و گەياندن.

۳- ھەزارەتى کشتوکال و سەرچاھە ئاويیەکان.

۴- ھەزارەتى پلانندانان-دەزگای ناوھەندى پيوان و کواليتى کۆنترۆل.

دووەم: ئەندامان نوینەرايەتى ئەم لایەنانە دەکەن:

۱- يەكيتى ژوورە بازرگانى و پيشەسازيیەکان.

۲- يەكيتى جوتياران.

۳- سەندىكاي ژميرياران و وردبينان.

۴- ئەنجومەنى پاراستنى بەکاربەر.

ماددهى (۵):

يەكەم: ئەنجومەن لەسەر بانگھيشتى سەرۆك دوو جار لە مانگيکدا کۆدەبيتەوه. ياخود ھەر کە پيويستى کرد و ، کۆبوونەوهکەش بە ئامادەبوونى زۆرينەى ئەندامانى ئەنجام دەدرى و بريارەکانى بە زۆرينەى دەنگ دەردەچن.

دووەم: نابى ھەر ئەنداميك لە ئەنجومەن بەشداری لە تاوتوي کردن يا دەنگدان بکات لە حالەتيكى کە خرابيئە بەردەم ئەنجومەن و بەرژەوهنديیەكى خوى تيداييت يان لەگەل يەكیک لە لایەنەکان پەيوھەندى خزمایەتى ھەبى تاكو پلەى چوارەم يا نوینەرايەتى يەكیک لە لایەنەکانى کردبى يان بکات.

سپيەم: ئەنجومەن بۆى ھەيە داواى ئامادە بوونى ھەر کەسيک بکات لەوانەى داواى يارمەتییان لى بکات لە شارەزايان و پسيوران بۆ کۆبوونەوهکە بەبى ئەوهى مافى دەنگدانيان ھەبيت.

ماددهی (۶):

له گه‌ل سه‌ریچی نه‌کردنی په‌یمانامه و ریځکه‌وتننامه ده‌ولته‌تیه‌کان له حکومتی فیدرالی ، چالاکی تابووری و بازرگانی نه‌نجام ده‌دری به‌و شیوه‌یه‌ی که نابینه‌تیه‌مایه‌ی قه‌ده‌غه‌کردنی کیبرکی یان سنووردارکردنی یاخود زیان پی‌گه‌یانندی به‌پی‌ی حوکمه‌کانی نه‌م یاسایه .

ماددهی (۷):

ریځکه‌وتن و گریبه‌ست له نیوان که‌سه‌کانی کیبرکیان له نیواندایه قه‌ده‌غه ده‌کرین له هر بازاریک یاخود نه‌و که‌سه‌ش که ده‌ست به‌سه‌رداگرتنی بازاریک دیاریکراوی هه‌یه نه‌م کارانه بکات:

۱- یاری کردن به‌نرخه‌مه‌کان به‌به‌رزکردنه‌وه یان نرم‌کردنه‌وه یاخود چه‌سپاندنی نرخی فروشتن و کرپنی به‌روبووم له شوینی مامه‌له‌کردندا .

۲- دابه‌شکردنی بازاره‌کانی به‌ره‌مه‌کان یاخود ته‌رخانکردنیان له‌سه‌ر بنچینه‌ی ناوچه‌ی جوگرافی یاخود سه‌نته‌ری دابه‌شکردن ، یاخود چوینه‌تی کریاره‌کان یاخود کالا و وهرز و ماوه‌ی زه‌مه‌نی .

۳- هه‌ماهه‌نگی کردن له‌باره‌ی نه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی هه‌یه به‌پیشکه‌وتن یان نه‌چوونه‌ناو که‌مکردنه‌وه‌کان و زیادکردنه‌کان و کار و هه‌موو عه‌رزکردنی هاورده‌کردن .

۴- دانانی کوټ له‌سه‌ر به‌ره‌م و فروشتنه‌کان به‌سنووردانانی به‌شه‌کانه‌وه .

۵- ته‌نده‌ری فیلاوی وه‌ک نه‌وه‌ی لایه‌نیک یان زیاتر ریځکه‌ون له‌سه‌ر ته‌نده‌ر پیشکه‌شنه‌کردن یان که‌مکردنه‌وه یاخود ریځکه‌وتن له‌سه‌ر دیاریکردنی نرخ یا بر‌گه یا مه‌رجه‌کانی ته‌نده‌ر یان که‌مکردنه‌وه و ریځکه‌وتن له‌نیوان خو‌یاندا که‌هاوبه‌شن له‌و ته‌نده‌ره‌ی که‌زیاتر سوودبه‌خشه .

۶- سنووردارکردنی کرداره‌کانی پیشه‌سازیی کردن یان دابه‌شکردن و هه‌نارده‌کردنی بو بازار یاخود ریگرتن له دابه‌شکردنی خزمه‌تگوزواریه‌کان یان جوړه‌کانی ، یان قه‌باره‌ی یان باری مه‌رجه‌کانی یاخود دانانی به‌ره‌به‌ست له‌به‌رده‌م فه‌راهه‌مکردنی .

۷- ریځکه‌وتن له‌سه‌ر پیشه‌سازیی کردن یان به‌ره‌مه‌پیان یان دابه‌شکردنی به‌ره‌مه‌یک بو ماوه‌یه‌ک یاخود ماوه‌ دیاریکراوه‌کان .

- ۸- ریکهوتن لهسه بهستی گریهندی فروشتن و کرین له گهل هه که سیك یان راگرتنی مامه له کردن له گهلیدا به شیوهیهك که بیته مایه ریگه گرتن له نازادی چوونه ناو بازار یاخود چوونه دور لیبی له هه کاتی کدا.
- ۹- ریکهوتن لهسه دابهشکردنی بهرهمیك دوور له بهرهمیکی تر لهسه بنچینهی ناوچهی جوگرافی یاخود سهنته ری دابهشکردن یا کرپار یاخود وهرز و ماوهی زهمه نی.
- ۱۰- جیاوازیکردن له نیوان فروشیار یان کرپار که سهنته ری بازگانان پیکده چی له چوارچیوهی فروشتن و کرین یاخود له مهرجه کانی مامه له کردندا.
- ۱۱- ریگه گرتن له بهرهمهینان یان ریگه دان به بهرهمیکی خراب که بهرهمی باشتری له رووی ئابوورییه وه هه بی.
- ۱۲- ناچار کردنی ئه وهی بهرهمه که دههینی به مامه له نه کردن له گهل کیب کیکاردا.
- ۱۳- سنووردانان له بهردهم نازادی هاتی بهرهمه کان بو بازاره کان یا چوونه دهریان به شیوهیه کی تهواو یا هه ندیکی و ئه مهش به شاردنه وهی یان ریگه گرتن له مامه له کردن پی، هه رچه نده له لای خاوه نه که ی هه بی یان عه ماری کردی به بی ئه وهی پیویست بی.
- ۱۴- ریگه گرتن یا گرفت دانان له پیش هه که سیك که چالاکی ئابووری یان بازگانان له بازاردا ده نیی.
- ۱۵- شاردنه وهی ئه و بهرهمه ی که به زوری له بازاردا هه یه له که سیك به شیوهیه کی گشتی یان هه ندیکی له که سیکی دیاریکراو به بی هه یه کی ره وا.
- ۱۶- بلاو کردنه وهی زانیاری ناراست له باره ی بهرهمه کان و نرخه کانان له گهل زانیی بهم کاره ی.
- ۱۷- مامه له نه کردن له کرین و فروشتنی بهرهمه کان یان گرفت دانان له پیش ئه و کاره یان ری لیگرتنی که بیته مایه فه رزکردنی نرخیکی ناراسته قینه بو ی.
- ۱۸- که مکردنه وه یان زیاد کردنی چه ندایه تی بهرهم که به ردهسته له بهرهمه ییك که بیته مایه ی دروستکردنی کورتهینان یان زیادهیه کی ناراسته قینه له باره یه وه.
- ۱۹- فه رزکردنی پابه ندبوون به پیشه سازی نه کردن یاخود بهرهمه یینان یان دابهشکردنی بهرهم بو ماوهیهك یا چه ند ماوهیه کی دیاریکراو.

۲۰- هه‌ل‌واسینی گری‌به‌ستن یان ری‌ککه‌وتن له‌سه‌ر فرۆشتن و کرین به مهرجیک پابه‌ندبوون (التزام) یاخود به‌ره‌مه‌کان به سروشتی خۆیان بی‌ت یاخود به‌پیی به‌کاره‌ینانی بازرگانی په‌یوه‌ست نه‌بوون به شوینی مامه‌له‌کردنی ئەسلی یاخود ری‌ککه‌وتن.

۲۱- له‌ده‌ستدانی یه‌کسانی ده‌رفه‌ت له‌نیوان کی‌پرکی‌کاران به جیا‌کردنه‌وه‌ی هه‌ندیکیان له هه‌ندیکی تریان له مهرجه‌کانی گری‌به‌ندی فرۆشتن و کرین به‌بی بوونی هۆیه‌کی ره‌وا.

مادده‌ی (۸):

ئه‌نجومه‌ن ئەم تاییه‌ته‌ندیانه‌ی خواره‌وه‌ی هه‌یه:

یه‌که‌م: ئاماده‌کردنی زانیاری ته‌واو ده‌باره‌ی چالاکی ئابووری و نوێ‌کردنه‌وه‌ و په‌ره‌پێدانی له‌گه‌ل لایه‌نه‌کانی په‌یوه‌ندی‌دار له هه‌موو بواریکی به‌سه‌راو پیه‌وه به کی‌پرکی و ری‌گه‌گرتن له ده‌ستدانه کاری قۆرخکردن و ئەنجامدانی لی‌کۆلینه‌وه‌و توێژینه‌وه‌ی پێویست به‌و کاره‌وه.

دووهم: وه‌رگرتنی زانیاری په‌یوه‌ندی‌دار به‌کردنی کاری زیانه‌خش به بنچینه‌کانی کی‌پرکی و ری‌گه‌گرتن له قۆرخکردن به هاو‌کاری‌کردن له‌گه‌ل لایه‌نه په‌یوه‌ندی‌داره‌کان و گرتنی ری‌کاری گونجاو له‌باره‌یه‌وه به‌پیی یاسا.

سێهه‌م: هه‌ماهه‌نگی کردن له‌گه‌ل ده‌زگای هاوچه‌شن له بواری ئالو‌گۆرکردنی زانیاری و به‌یاننامه‌کانی په‌یوه‌ندی‌دار به جیه‌جی‌کردنی بنچینه‌کانی کی‌پرکی و ری‌گه‌گرتن له قۆرخکردن له حکومه‌تی فیدرالی و هه‌ریمه‌کان و ولاتان به‌پیی یاسا کارپێ‌کراوه‌کان.

چواره‌م: ئاماده‌کردنی راپۆرتی نیو مانگی له‌باره‌ی چالاکیه‌کانی ئه‌نجومه‌ن و پلانی دوا‌روژی و پێش‌نیازه‌کانی له‌باره‌ی کی‌پرکی و ری‌گه‌گرتن له قۆرخکردن و پێش‌که‌شکردنی به وه‌زیر.

مادده‌ی (۹):

به‌پیی پێش‌نیازی ئه‌نجومه‌ن ری له کارمه‌ندانی ئه‌نجومه‌ن ده‌گیری که سیفه‌تی ئەندامانی زه‌به‌ت‌کردنی دادوه‌ریان هه‌بێ، له‌لایه‌ن سه‌روکی ده‌سه‌لاتی دادوه‌ری بو سه‌لمانندی ئەو تاوانانه‌ی له‌ئه‌نجامی سه‌رپێ‌چیکردنی حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌ روو ده‌ده‌ن و له پیناوی ئەوه‌ش مافی ئەوه‌یان هه‌یه بچنه شوین و ئەو دروست‌کراوانه‌ی که سه‌رپێ‌چیکار چالاکی خۆی تیدا ده‌نوێنی له‌گه‌ل پشکینی و سه‌یرکردنی به‌لگه‌نامه و تۆماره‌کانی هه‌ر لایه‌نیکی حکومی و ناحکومی.

ماددهی (۱۰):

هەر کهسیک زیان به حوکمی ماددهی شهشه می ئەم یاسایه بگهیهنی یاخود ری له پیشکهشکردنی ئەو بهیاننامه و کاغەزانه و بەلگەنامانه بگری که ئەنجومەن داوی دەکات بۆ ماوهیهک حوکمەدری که له سالیک کهمتر نهبی و له دوو سالیس زیاتر نهبی ، یا به غەرامهیهک که له (۱۰۰) سەد ملیۆن دینار کهمتر نهبی و له (۲۰۰) دووسەد ملیۆن دیناریش زیاتر نهبی ، .

ماددهی (۱۱):

له گەل سەرپێچی نه کردنی به هەر سزایه کی توندتر له هەر یاسایه کی تری کارپێکراو له هەریم هەر کهسیک بهیاننامه یان کاغەز یاخود بەلگەنامە ی ناراست بدات به ئەنجومەن و بهمهش بزانی به غەرامهیهک سزادهدری که له (۲۵۰) جووسەد و پەنجا ملیۆن دینار کهمتر نهبی یاخود له (۵۰۰) پینج سەد ملیۆن دیناریش زیاتر نهبی و لهباری دووباره کردنهوهیسی سزاکه ی دووئەوهنده دهییت.

ماددهی (۱۲):

پێویسته لهسەر ئەو کهسانه ی که ئارهزووی به مۆلک کردنی ئوسۆل یاخود مافی به مۆلک کردن یان سوود وەرگرتن یان کرپنی پشک یاخود پیکهوهنانی یه کیتی و لیكدان و کو کردنهوه ی نیوانی کارگیریی دوو کهسی مهعنهویی یان زیاتریان ههیه بهجۆریک که بینه مایه ی دهست بهسەرداگرانی بازار ، ئەنجومەن ئاگادار بکاتهوه که ئاگادارییه که دهپشکنی و برپاری لهبارهیهوه دەدات له ماوهیهک له شهست رۆژ تپهپەر نهکات له میژووی گهیشتی ئاگادارییه که بۆی ، ئەگەر ئەو ماوهیه بهسەرچوو بهبی یه کلابی کردنهوه به رهزامهندی لهسەردراو دادهنری و له ههموو بارهکاندا نابی کارهکانی که لهبارهیهوه ئاگادار کراونهتهوه تهواو بکرین مهگەر دوای دەرچوونی برپاری ئەنجومەن بی یان تپهپەر بوونی ماوه ی ئاماژه بۆکراو ، بهبی ئەوه ی داواکه یه کلابی بیتهوه.

ماددهی (۱۳):

حوکمهکانی ماددهی (یازدهم) بارهکانی لیكدان و به مۆلک کردن ناگرهوه که ئەنجومەن بیینی ئەمه بهشداریی له پیشکهوتنی ئابووری دهکات بهشیوهیهک زیان به کیپرکییه که بگهیهنی .

ماددهی (١٤):

ئاشکراکردنی زانیاری و بهیاننامه کانی که په یوه نندیدارن به باری تاییهت به پیاده کردنی حوکمه کانی ئەم یاسایه یان به کارهینانی بۆ غهیری ئەو مه به ستانهی که له پیناوبدا پیشکه شکراره قهدهغهیه.

ماددهی (١٥):

هەر که سیک بۆی ههیه ئاگاداری ئەنجومه ن بکات له هەر سه ریچیکردنی ک که روودات به رامبه ر به حوکمه کانی ئەم یاسایه .

ماددهی (١٦):

پپوسته له سه ر ئەنجومه ن له کاتی ساغ بوونه وهی سه ریچیه ک به رامبه ر به حوکمه کانی که له ماددهی (شه شه م) دا هاتوون ، داوا له سه ریچیه ک به بکریت باری خوی بگورێ و خیرا سه ریچیه که لابات له ماوه یه کی دیاریکراو به یی زیان گه یاندن به حوکمه کانی ئەو به رپرسیاریه تیه ی که له سه ریچیه نه روویانداوه .

ماددهی (١٧):

پپوسته له سه ر ئەنجومه نی دادوه ری له هه ریما دادگای ریکه خستی بازرگانی دا به زرینی بۆ سه رکردنی ئەو نا کۆکیانه ی که له پاراستنی به کاربه ر و کپیرکی روو ده دن و قه دهغه کردنی کاری قورخکردن له کاری بازرگانی ، و دادوه ره کانی ئەو دادگایانه به لانی که م له دادوه رانی پله (صنف) ی دووه م بن ، و حوکمه کانی یاسای ریکه خستی بازرگانی عیراقی کارپیکراو له هه ریما پیاده ده کری، یا هه ر یاسایه کی تر که شوینی ده گریته وه به مه رجیک له گه ل حوکمه کانی ئەم یاسایه نا کۆک نه یی.

ماددهی (١٨):

یه که م: به رپرسی کارگپری فیعلی که سه مه عنه ویه که که سه ریچی کردوه سزا ده درێ به و سزایانه ی که برپاریان له سه ر دراوه بۆ کاری سه ریچی کردنی حوکمه کانی ئەم یاسایه ، ئەگه ر زانیاری خوی له باره یه وه سه لماند و ، ئەگه ر زیان گه یاندنه که ی که ئەو کارگپریه به سه ریدا ده سه پینی به شداری له روودانی تاوانه که کردی.

له گهل رېژدا...

شېروان ناصح عبدالله الحيدري
سهروكي ليژنه

الحاكم/عوني البزاز
جيگري سهروكي ليژنه

د. روژان عبدالقادر دزهبي
برياردهري ليژنه

د. احمد ابراهيم وهرتي
نه ندام

گوران نازاد محمد
نه ندام

عمر نوره ديني
نه ندام

عمر عبدالرحمن علي
نه ندام

نارام قادر
نه ندام

عبدالله محمدامين
نه ندام

برهان رشيد حسن
نه ندام

كاردو محمد پيرداود
نه ندام

ويښه يهك يو:

*نوسينگه ي بهريژ سهروكي په رله مان.

*نوسينگه ي بهريژ جيگري سهروكي په رله مان.

*نوسينگه ي بهريژ سكرتيري په رله مان.

چاپ / كارزان حسن

